

УДК 811.14'02:37.02

Шовковий В'ячеслав Миколайович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загального мовознавства та класичної філології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація

Робота присвячена визначенню сфери використання сучасних інформаційних технологій у процесі навчання давньогрецької мови студентів вищих навчальних закладів. Обґрунтовано необхідність використання електронних словників та internet-ресурсів під час викладання нормативного курсу граматики давньогрецької мови, давньогрецької текстології, а також дисциплін екстралінгвістичного блоку. Електронний словник та internet-ресурси здатні забезпечити мобільність, вичерпність інформації й унаочненість. Теоретичні положення статті мають лягти в основу розробки сайту, який матиме повну інформацію про культуру і побут давніх греків.

Ключові слова: давньогрецька мова, електронний словник, Інтернет-ресурси.

Постановка проблеми. Методика навчання давньогрецької мови потребує залучення новітнього педагогічного досвіду, особливо щодо використання сучасних інформаційних технологій у процесі навчання. Значний внесок у теорію і практику використання інформаційних технологій навчання (комп'ютеризації навчання) зробили А. Андрєєв, М. Бухаркіна, А. Єршов, О. Дмитрієва, К. Колін, В. Г. Леонов, М. Моїсеєва, Е. С. Полат, Т. С. Назарова, С. Г. Григор'єв та інші. У працях цих авторів розглянуто шляхи підвищення ефективності навчання з використанням різних технічних засобів навчання. У сучасній лінгводидактиці проблему використання інформаційних технологій досліджували В. М. Андрієвська [2], С. В. Боднар [3], Ж. А. Меньшикова [5], Г. В. Онкович [6], О. А. Палій [8] та інші. Однак у методиці викладання мов в умовах рецептивного білінгвізму (зокрема давньогрецької) це питання не вивчалось. Отже, необхідність оптимізації процесу викладання класичних

мов з використанням сучасних інформаційних технологій зумовлюють актуальність дослідження.

Мета та завдання статті. Наш науковий пошук полягає у визначенні сфери використання сучасних інформаційних технологій у навчанні давньогрецької мови.

У педагогічній літературі під новими інформаційними технологіями розуміють «методологію і технологію навчально-виховного процесу з використанням новітніх електронних засобів навчання» [7, с. 170]. Новітні технології навчання, зокрема комп'ютерні технології, internet-технології, мультимедійні, активно використовуються в навчанні сучасних іноземних мов. Основна мета впровадження сучасних технологій навчання – сприяти не тільки ефективному опануванню навчального матеріалу й виробленню системи знань, а й умінню застосувати набуте у подальшій професійній діяльності, створити умови для активної самореалізації майбутнього фахівця.

Навчання давньогрецької мови, а саме: формування мовленнєвої компетенції в читанні, мовної, перекладацької та соціокультурної компетенцій не можливе без використання електронного словника та internet-ресурсів. Спробуємо охарактеризувати сферу їх використання у навчальному процесі.

Робота зі словником є одним із найголовніших методів навчання давньогрецької мови. Це метод навчання, у процесі якого відбувається засвоєння знань за допомогою аналізу та вивчення словникових статей. Робота зі словником є одним із найдоступніших і найефективніших прийомів формування лексичних, а також соціокультурних і граматичних знань. Нині існують дві групи словників – лінгвістичні й енциклопедичні. Серед лінгвістичних із давньогрецької мови доступним є тільки один різновид – двомовні (перекладні) давньогрецько-російські. Крім друкованих, існує електронний давньогрецько-російський словник «Alpha», який наповненістю змісту статей не відрізняється від найбільш інформативних друкованих словників, однак, на нашу думку, має над ними цілу низку переваг:

- 1) електронний словник дає можливість збільшити швидкість пошуку давньогрецького слова;
- 2) електронний словник подає також різні граматичні форми слів, які зазнали певних фонетичних чи морфологічних змін, а також діалектні варіанти

- граматичної форми, при чому ці форми подаються на екран як тільки вводитьсь слово, тим самим значно полегшуючи пошук потрібного слова;
- 3) електронний словник дає більш вичерпну інформацію не тільки про значення слова, але й про особливості його поєднання з іншими словами, про контекстні значення;
 - 4) електронний словник забезпечує мобільність у процесі пошуково-дослідницької роботи.

Отже, електронний словник має цілу низку переваг над друкованими словниками, підвищуючи мобільність під час читання та перекладу текстів, а також у процесі пошуково-дослідницької роботи студентів.

Словник хоч і є одним із найбільш оптимальних прийомів навчання, однак не універсальний і не може претендувати на абсолютну вичерпність. Лінгвістичні перекладні словники є незамінним засобом формування лексичних знань, проте в лінгвістичних словниках немає ілюстрацій предметів матеріальної культури, що ускладнює можливість формування уявлень про них. Граматичний матеріал у словниках представлений занадто поверхово. Та й охопити всі випадки сполучуваності слів у потоці мовлення словник не може і не претендує на таку роль. Крім того, закономірною є відсутність контекстуальних синонімів у словниках, рідковживаних значень слів, які викликають найбільші труднощі у процесі розуміння оригінального тексту. Додаткових пояснень потребують абстрактні поняття античного світу, які в словниках іноді представлені дуже поверхово. Проте важливість словника як засобу навчання мови є незамінною. Робота зі словником дає можливість студентові самостійно здійснювати пошук інформації, одержувати під час читання словникових статей додаткові знання, ставити перед собою перекладацькі завдання і їх виконувати. Саме тому важливою складовою навчального процесу є використання internet-ресурсів.

Використання Інтернет-ресурсів є невід'ємним компонентом навчального процесу і виконує цілу низку різноманітних функцій. Однак, у цьому дослідженні ми зупинимось на проблемі використання Інтернету у формуванні соціокультурної компетенції студентів.

Під поняттям соціокультурної компетенції розуміють сукупність специфічних лінгвокраїнознавчих, соціолінгвістичних, соціально-психологічних, культурознавчих

і міжкультурних знань, навичок і вмінь, що складають здатність і готовність особистості до міжкультурного діалогу [4, с. 63]; систему уявлень студента про національно-культурну специфіку мовленнєвої поведінки й здатність користуватися тими елементами соціокультурного контексту, які релевантні для породження та сприйняття (для фахівця з давньогрецької мови – тільки сприйняття) мовлення з точки зору носія мови [1, с. 333].

Соціокультурна компетенція студента-філолога включає:

- знання про географічне положення Давньої Греції, природу, клімат, природні багатства;
 - знання про суспільно-державний устрій, історико-культурний досвід, економіку, здобутки в галузі освіти, культури, особливості побуту, традиції, звичаї;
 - знання давньогрецьких історичних подій та історичних постатей;
 - знання давньогрецьких релігійно-філософських, світоглядних понять, категорій;
 - знання матеріальних і духовних цінностей народу;
 - знання особливостей самоідентифікації народу та його ставлення до інших народів;
 - знання про територіально-етнічні, національні, соціально-економічні, професійні, релігійні, освітні, вікові, статеві, психологічні характеристики носіїв мови;
 - знання обрядів, повір'їв, ритуалів, звичаїв, притаманних еталонів, стереотипів-символів;
 - знання про специфічні риси національного характеру; духовну культуру, стереотипи бачення та відтворення дійсності;
 - знання про специфіку міфу як культурного феномену, про головні міфічні постаті, про відображення міфологічних уявлень у мовній картині світу давніх греків;
 - знання мистецьких, образно-символічних компонентів античної цивілізації, здобутків античного мистецтва, що мають загальноновизнану цінність для всього людства;
 - знання основних фактів розвитку давньогрецької літератури, формування й функціонування окремих жанрів і жанрової системи як цілого; знання напрямів і стилів давньогрецької літератури, творчості давньогрецьких письменників; композиційних компонентів творів, системи образів;
 - знання про еволюцію понять риторики, про риторичні стилі, історичні передумови їх формування, структуру й принципи викладу, ораторські прийоми давньогрецьких промовців у сфері поширення й пропаганди ідеології, видатних давньогрецьких ораторів; типи декларацій, правила формування промови;
 - знання назв культурно-специфічних понять та явищ (безеквівалентна та фонова лексика): топоніми, зооніми, антропоніми, назви політичних реалій, суспільних організацій, державних структур полісів, назви книг, картин,

скульптурних, архітектурних витворів, видів житла, пересування, одягу, взуття, їжі, найменування подій);

- знання особливостей мовної картини світу;
- знання невербальних засобів спілкування;
- знання ідіоматичних та стилістичних засобів (тропів та фігур);

Основними методами формування країнознавчих знань є пояснення, розповідь, лекція-візуалізація, які функціонують тільки в сукупності, взаємодоповнюючи один одного [1]. Однак, використання всіх цих методів не призведе до позитивних результатів, якщо соціокультурний матеріал не буде унаочнений. Адже пояснення й розповіді мають підкріплюватися наочними методами, зокрема ілюструванням і демонструванням. Наочність під час пояснення соціокультурного матеріалу використовуватиметься завжди, коли матеріал потребує унаочнення. Тому розповіді й особливо пояснення, які в навчанні класичних мов використовуються переважно як метод тлумачення лексики на позначення культурно-специфічних понять і реалій, у "чистому" вигляді залучатимуться тільки в тих випадках, коли не зберігся об'єкт культури в матеріалізованій формі (натуральний вигляд, фото, малюнок тощо) або він є таким, що його не можна матеріалізувати. У формуванні соціокультурної компетенції потрібно використовувати натуральну, зображувальну та графічну наочність.

Серед натуральної наочності – це насамперед предмети матеріальної культури Давньої Греції або їх дублікати, які збереглися до наших днів і знаходяться в музеях України. Однак знайомство з натуральними предметами античної культури не вирішить усіх завдань навчального процесу. Тому перевагу варто надавати зображувальній наочності. І в цьому незамінним засобом навчання є Інтернет.

Зображувальна наочність використовуватиметься в усіх випадках ознайомлення студента зі здобутками матеріальної культури давніх греків, де не можна використати натуральну наочність. Серед зображувальної наочності слід виділити, насамперед, фото, розташовані на тематичних Інтернет-сайтах. Фотографія є найбільш поширеним і доступним засобом репрезентації античної матеріальної культури. Вона відзначається естетичністю, ілюстративністю й дидактичним потенціалом. Якщо чогось студенти не можуть побачити в натуральному вигляді, вони можуть звернутися до фотографій.

Ознайомитися з предметами побуту, архітектурою, засобами пересування Давньої Греції можна на сайтах:

<http://www.ellada.spb.ru>;

<http://www.grechistory.ru>;

<http://www.saga.ua>;

<http://www.athenes.ru/images/tholos>;

<http://www.athenes.ru/architecture>;

<http://www.dic.academic.ru>;

<http://www.visual.merriam-webster.com>;

<http://www.cross-roads.ru>;

<http://www.qwickstep.com>.

Використання Інтернет-сайтів, де розміщені фотографії, які ілюструють реалії Давньої Греції, дадуть можливість сформувати у студентів повне і вичерпне уявлення про географічне розташування, об'єкти фізичної географії греків, про етнографічні реалії: їжу, напої, одяг, взуття, прикраси, види житла, посуд, засоби пересування, інші побутові речі, музичні інструменти, архітектурні витвори. Крім цього, за допомогою засобів Інтернету студенти можуть знайти вичерпну інформацію про звичаї, ритуали, обряди, свята, ігри, культові споруди та предмети, видатні події; одиниці мір, грошові одиниці, календар; про символіку кольору, рослин, тварин, побутових предметів, природних явищ, геометричних фігур, чисел, стосунків між людьми; суспільно-політичні реалії: адміністративно-територіальні одиниці, назви населених пунктів, назви органів та носіїв влади, соціальних явищ та рухів, звань, титулів, звернень, назви державних установ, культурно-освітніх установ, суспільних прошарків населення, суспільних організацій; військові реалії: назви військових підрозділів, зброї, обмундирування, військових посад та звань. Інтернет-ресурси сприяють забезпеченню ілюстрування предметів побуту, а також забезпечують мобільність пошуку необхідної інформації, чого не можна зробити з допомогою друкованих засобів.

Для навчання давньогрецької мови та культури необхідною є графічна наочність. Серед графічної наочності, насамперед, потрібно виділити історично-географічні карти, які будуть використовуватися під час тлумачення екстралінгвістичного матеріалу. Карта служитиме незамінним засобом навчання

історії і географії античного світу на заняттях із цих дисциплін. Крім цього, картографічний матеріал конче необхідний і для навчання мовних дисциплін, зокрема під час ознайомлення студентів з лінгво-соціокультурним матеріалом, адже навчання мови з перших занять супроводжується ознайомленням з античною культурою, історією, географією. Карта є допоміжним засобом навчання як нормативного курсу давньогрецької мови, так і на етапі читання оригінальних текстів. Особливо зростає роль карти під час роботи з текстом, який має історично-географічний зміст. Це стосується, насамперед, читання творів Ксенофонта, Геродота, Страбона, Фукидіда та інших авторів. Використання карт Давньої Греції зумовлене насамперед розбіжностями в сучасній і давній топоніміці, що й створює найбільші перешкоди в сприйнятті студентами інформації з тексту. Навіть за доброго володіння граматикою та лексикою давньогрецької мови, уміннями читання й перекладу оригінальних текстів студент не зможе сприймати історично-географічну інформацію, якщо він не може встановити місця подій. Саме для вирішення цієї проблеми і потрібне використання картографічного матеріалу. У навчальному процесі повинні застосовуватися карти різних історичних періодів Давньої Греції, які б найповніше відтворювали топоніміку античного світу.

Кarti Давньої Греції студент може знайти на сайтах:

<http://www.astromyth.tau-site.ru/GeoMaps/index.htm>;

http://www.toptravel.ru/greece_map_old.htm;

<http://www.historic.ru/maps/index.shtml>.

Однією з найголовніших форм організації формування соціокультурної компетенції вбачаємо лекцію-візуалізацію, яку варто використовувати під час навчання дисциплін екстралінгвістичного блоку. Такій формі лекції необхідно надавати особливої уваги під час презентації екстралінгвістичного матеріалу, особливо того, який потребує ілюстрування та демонстрування (історично-культурологічний: показ історичних подій, здобутків матеріальної та духовної культури, природне середовище, ритуали, звичаї, традиції) засобами відео, фото, малюнками. Лекція-візуалізація поєднує вербальні та наочні методи навчання, а також потребує широкого використання Інтернет-ресурсів.

Висновки. Сучасні інформаційні технології є невід'ємною складовою процесу навчання давньогрецької мови, оскільки вони забезпечують мобільність, повноту,

вичерпність навчального матеріалу, дозволяють унаочнювати предмети матеріальної культури давніх греків. Серед основних інформаційних технологій варто використовувати електронні словники та Інтернет-ресурси.

Перспективою подальших досліджень має стати методика розробки сайту, який матиме повну інформацію про культуру та побут давніх греків.

Список використаних джерел

1. *Азимов Е. Г.* Словарь методических терминов / Е. Г. Азимов, А. Н. Щукин. — СПб.: Златоуст, 1999. — 472 с.

2. *Андрієвська В. М.* Проектування дидактичних ситуацій у навчанні молодших школярів з використанням комп'ютера: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 / В. М. Андрієвська. — Х., 2009. — 20 с.

3. *Боднар С. В.* Методика використання мовних і немовних засобів комунікацій в процесі навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / С. В. Боднар. — О., 1996. — 24 с.

4. *Бориско Н. Ф.* Теоретические основы создания учебно-методических комплексов для языковой межкультурной подготовки учителей иностранных языков (на материале интенсивного обучения немецкому языку): дисс. ... доктора пед. наук: 13.00.02 / Бориско Наталия Федоровна. — К., 2000. — 508 с.

5. *Меньшикова Ж. А.* Особистісно-орієнтована педагогічна взаємодія вчителя та учнів при комп'ютерному навчанні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.: 13.00.01 / Ж. А. Меньшикова. — О., 1996. — 24 с.

6. *Онкович Г. В.* Теоретичні основи використання засобів масової інформації у навчанні української мови студентів-нефілологів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. пед. наук: спец. 13.00.02 / Г. В. Онкович. — К., 1995. — 45 с.

7. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За ред. О. М. Пехоти. — К.: АСК, 2004. — 256 с.

8. *Палій О. А.* Комплексне використання технічних засобів навчання для формування німецькомовної граматичної компетенції студентів (на базі англійської мови): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Палій Олександр Анатолійович. — К., 2002. — 223 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ДРЕВНЕГРЕЧЕСКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Шовковий В. Н.

Аннотация

Работа посвящена определению сферы использования современных информационных технологий в процессе обучения древнегреческому языку студентов высших учебных заведений. Обоснована необходимость использования электронных словарей и интернет-ресурсов во время преподавания нормативного курса грамматики древнегреческого языка, древнегреческой текстологии, а также дисциплин экстралингвистического блока. Электронный словарь и интернет-ресурсы способны обеспечить мобильность, полноту информации. Теоретические положения статьи должны быть положены в основу разработки сайта, который будет иметь полную информацию о культуре и быте древних греков.

Ключевые слова: древнегреческий язык, электронный словарь, Интернет-ресурсы.

USE OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN TEACHING OF OLD GREEK FOR UNIVERSITY STUDENTS

Shovkoviyy V.

Resume

Work is devoted to determination of sphere of the use of modern information technologies in the process of teaching the ancient Greek language for students of higher educational establishments. The necessity of the use of electronic dictionaries and internet-resources is grounded during teaching of normative course of grammar of ancient Greek language, ancient Greek textual criticism, and also disciplines of extralinguistic block. An electronic dictionary and internet-resources is able to provide mobility, plenitude of information. Theoretical positions of the article must be fixed in basis of development of site which will have complete information about a culture and way of life of ancient greeks.

Keywords: Greek language electronic dictionary, internet resources.